

ใบความรู้ที่ 1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

1.1 ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ประเทศไทยเมื่อต้นปี 2563 เกิดการแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 2019 หรือ COVID-19 ทำให้เราต้องเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ทำให้ประเทศไทยหยุดชะงักทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยว ด้านพาณิชย์ การทำงานและด้านการศึกษาเกิดผลกระทบด้วยเช่นกัน จึงเกิดแนวทางการทำงานที่บ้าน (Work From Home) และคนไทยก็ได้รู้จักโปรแกรมที่เป็นตัวช่วยในการทำงาน ที่บ้านมากมาย หนึ่งในนั้นคือ โปรแกรมที่ใช้ในการประชุมออนไลน์ เช่น ZOOM, MEET และ Hangout ในด้านการศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การเรียนการสอนออนไลน์ (Online learning) จัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิม ๆ ให้เป็นการเรียนในรูปแบบใหม่ ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน ครูและผู้เรียนเข้าถึงอุปกรณ์สื่อสารและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ง่ายขึ้น จึงทำให้มีความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ครูผู้สอนและผู้เรียนควรเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้นการเรียนการสอนออนไลน์จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างบทเรียนบนเว็บ เพื่อให้ผู้เรียนเข้ามาศึกษาเนื้อหาบทเรียน เท่านั้นหากแต่ยังต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online learning) จะเป็นเรียนทางผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยอยู่ในรูปแบบของคอมพิวเตอร์ เป็นการใช้นวัตกรรมใหม่ บวกเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สร้างการศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์คุณภาพสูง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางเกิดความสะดวกและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทุกสถานที่ ทุกเวลา เป็นการสร้างการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชากร การเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความชอบของตนเอง ในส่วนของเนื้อหาการเรียน ประกอบด้วย ข้อความ , รูปภาพ , เสียง , VDO และ Multimedia อื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะถูกส่งตรงไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser ทั้งผู้เรียน , ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นทุกคน สามารถติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนทั่วไป โดยการใช้ E-mail, Chat, Social Network เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้ออนไลน์ จึงเป็นเหมาะสำหรับทุกคน ทำให้ชั้นเรียนติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบเดียวกับการเรียนในชั้นเรียน ทัวไป โดยการใช้ E-mail, Chat, Social Network เป็นต้น

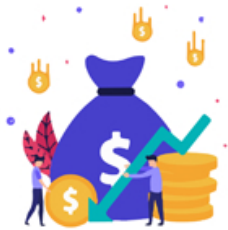
ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้ออนไลน์ จึงเหมาะสำหรับทุกคน ทำให้ผู้เรียนสามารถบริหารเวลาเรียนได้ตามความสะดวก ไม่ว่าจะเป็นฝนตก น้ำท่วม ถนนขาดหรือแม้แต่โรคระบาดวิกฤตไหน ๆ ก็ไม่เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนออนไลน์ อีกทั้งผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา หากผู้เรียนเรียนจบแล้ว แต่ยังไม่เข้าใจ ก็สามารถกลับมาทบทวนได้ใหม่ ตั้งแต่ต้นจนจบโดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง ซึ่งต่างจากการเรียนในห้องเรียนปกติ หรือการเรียนผ่านวิดีโอในห้องเรียน ที่ต้องเรียนพร้อมกับเพื่อนหลายคนอาจรู้สึกไม่กล้าถามเมื่อเรียนตามไม่ทัน แต่การเรียนออนไลน์ ผู้เรียนสามารถฟังก่อนก็ครั้งก็ได้จนกว่าจะเข้าใจ หรือทบทวนบทเรียนทั้งหมดใหม่อีกครั้งก็ได้เช่นกัน

สรุปข้อดีของการเรียนการสอนออนไลน์

1. อยู่ที่ไหนก็เรียนได้

การเรียนออนไลน์เป็นการเรียนแบบไม่ได้จำกัดสถานที่ ไม่ว่าคุณจะอยู่ที่ไหน เวลาเท่าไรบนโลกใบนี้การเรียนออนไลน์ทำให้คุณสามารถเข้าถึงบทเรียน และความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว

2. ประหยัดค่าใช้จ่าย

หากเทียบกับการเรียนแบบเดิมแล้วการเรียนออนไลน์ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มาก ไม่ว่าจะเป็นค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายหอพัก/โรงแรม

3. มิตรภาพไร้พรมแดน

การเรียนออนไลน์สามารถเชื่อมโยงมิตรภาพของคนที่อยู่ต่างสถานที่กันได้ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เจอกันจริงๆ เหมือนอยู่ในห้องเรียน แต่ความสัมพันธ์นั้นย่อมมีไม่ต่างกันและดูเหมือนว่าจะตื่นเต้นกว่าการเรียนแบบทั่วไปอีกด้วย

4. สร้างความเท่าเทียม

เป็นการเรียนที่มีความเท่าเทียมกันไม่แบ่งชนชั้น ฐานะ เชื้อชาติ ภาษา ทุกคนสามารถเรียนออนไลน์ได้และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนส่งผลให้บรรยากาศการเรียนออนไลน์เกิดการปฏิสัมพันธ์มากยิ่งขึ้นไม่แบ่งแยก

5. ส่งเสริมทักษะกล้าแสดง

การเรียนออนไลน์ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออกมากขึ้น เช่น กล้าแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องแสดงตัวตนที่แท้จริงออกมา ซึ่งต่างจากบรรยากาศการเรียนในห้องเรียนที่ทำให้หลายคนรู้สึก ประหม่า อายสายตาของเพื่อนๆ ร่วมชั้น จนไม่กล้าตอบหรือแสดงความคิดเห็นใดๆ

6. หลักสูตรการสอนมีการอัปเดตให้ทันสมัยเสมอ

เมื่อเนื้อหาที่เรียนออนไลน์นั้นล้าสมัยหรือยังขาดข้อมูลบางส่วนอยู่ผู้สอนสามารถปรับปรุงเนื้อหาได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลานัดผู้เรียนมาเพื่อสอนเพิ่มเติม

7. ศูนย์รวมแหล่งข้อมูล

ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพราะแหล่งข้อมูลนั้นมีการเชื่อมโยงแบบไฮเปอร์มีเดีย (สื่อหลายมิติ) ทำให้เนื้อหาหรือข้อมูลที่ได้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

แนวทางการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ผู้สอนได้จัดเตรียม เนื้อหา แบบฝึกหัด และ กระบวนการวัดผล เป็นแบบออนไลน์ผ่านทาง Web-based หรือ Mobile-Based Applications ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะเรียนจากสถานที่ใดในเวลาใดก็ได้ ที่มีความสะดวกและเหมาะสมต่อการเรียนรู้ การเรียนการสอนระยะไกล นั้นยังหมายถึงการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนกระจายกันอยู่แต่ละที่ และไม่สามารถสื่อสารกันได้โดยสะดวก จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือประกอบการสื่อสารเพื่อให้การสื่อสารนั้นสมบูรณ์เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ ซึ่งการสื่อสารระยะไกลนั้นสามารถทำได้ด้วยการใช้เทคโนโลยี

การเรียนการสอนโดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น จำเป็นต้องมีความพร้อมหลายด้าน ได้แก่ ด้านเครื่องมือ ด้านโครงข่าย ด้านโปรแกรมหรือแพลตฟอร์ม ด้านเนื้อหา และด้านความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน ดังนั้นเราควรสำรวจความพร้อมเหล่านี้กับนักศึกษาของเราก่อน และร่วมกันหาทางออกหากเกิดความไม่พร้อม อาจารย์เองจำเป็นต้องคอยสำรวจความไม่สะดวกของนักศึกษาและพร้อมจะให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารแบบกะทันหัน ไม่ได้เตรียมการหรือฝึกซ้อมไว้ก่อน ผู้สอนจึงต้องจัดการความเสี่ยงเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพ เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้วการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสามารถจัดทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1) รูปแบบเข้าถึงพร้อมกัน (Synchronous) หรือจะเรียกการสื่อสารนี้แบบ Real Time ตัวอย่างเช่น โปรแกรมแชต หรือ Conference ที่คู่สนทนาต้องเปิดระบบในเวลาเดียวกัน และอีกรูปแบบหนึ่งคือ

2) รูปแบบเข้าถึงไม่พร้อมกัน (Asynchronous) ตัวอย่างเช่น การสนทนาในเว็บบอร์ด ที่จะใช้เวลาในการสื่อสารนานกว่า เพื่อคู่สนทนาอาจจะเปิดเข้าระบบในเวลาแตกต่างกัน

ทั้งนี้การสื่อสารแบบเข้าถึงพร้อมกันนั้นเป็นวิธีที่เข้าใจและทำได้ง่ายกว่า และแทบไม่ต้องปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ต่างๆมากนักเมื่อเทียบกับการเรียนการสอนในห้อง เนื่องจากมีรูปแบบคล้ายๆกัน คือ ทุกคนจะรู้ถึงการมีส่วนร่วมของคนอื่นๆ ในห้องเรียน สามารถคุยกันระหว่างผู้เรียนเอง เพียงแต่ไม่ได้คุยในห้องเรียนจริงๆ เท่านั้น แต่การสื่อสารแบบนี้จำเป็นต้องอาศัยความพร้อมหลายๆ ด้าน จึงจะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความพร้อมแต่ละด้านที่กล่าวมาข้างต้นของผู้สอนและผู้เรียนแต่ละคน อาจมีไม่เท่ากัน บางคนอาจอยู่ในที่ห่างไกล เข้าถึงอินเทอร์เน็ตและระบบได้ยาก แตกต่างจากการสื่อสารแบบเข้าถึงไม่พร้อมกัน ที่ไม่ต้องอาศัยความพร้อมที่มากนักก็สามารถจัดให้มีการเรียนการสอนได้ หากแต่รูปแบบการเรียนการสอนและการประเมิน รวมถึงกฎเกณฑ์ของการจัดการห้องเรียน ต้องมีการปรับเปลี่ยนมากขึ้น เช่นการเรียนการสอนผ่าน กลุ่มใน Facebook ผ่าน วิดีโอ YouTube

1.2 กศน.กับการศึกษาในรูปแบบออนไลน์

กศน. กับการศึกษาในรูปแบบออนไลน์

การจัดการเรียนรู้ของ กศน. ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะมีหลายรูปแบบ คือ

1. **การเรียนรู้แบบพบกลุ่ม** เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมาพบกัน โดยมีครูเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดกระบวนการกลุ่มเพื่อให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาข้อสรุปร่วมกันในเนื้อหาที่ยากระดับปานกลาง
2. **การเรียนรู้ด้วยตนเอง** เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนกำหนดแผนการเรียนรู้ของตนเองตามรายวิชาที่ลงทะเบียน โดยครูเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากภูมิปัญญาผู้รู้และสื่อต่าง ๆ
3. **การเรียนรู้แบบทางไกล** เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ โดยที่ผู้เรียนและครูจะสื่อสารกันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนใหญ่
4. **การเรียนรู้แบบชั้นเรียน** เป็นการเรียนรู้แบบห้องเรียน ที่สถานศึกษากำหนดรายวิชา เวลา และสถานที่ที่ชัดเจน และมีเวลาเข้าเรียนสม่ำเสมอ

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถออกแบบการเรียนรู้แบบอื่น ๆ ได้ ตามความต้องการของผู้เรียนและความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง แต่ไม่ว่าจะเรียนรู้แบบใด ต้องมีเวลาที่ผู้เรียนและครูได้พบกัน หรือสื่อสารซึ่งกันและกันการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบนี้ เพื่อเอื้อต่อสภาพความพร้อมและความต้องการของผู้เรียนตลอดจนความยากง่ายของเนื้อหา โดยมีครู กศน.เป็นผู้ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาออนไลน์ เป็นการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทุกที่ทุกเวลา และสามารถวางแผนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3 ลักษณะคือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบทางไกลและการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยครูสามารถใช้แพลตฟอร์ม (Platform) ในการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ไว้ด้วยกันอย่างมีระบบ และเป็นไปตามบริบทและความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยออกแบบ สร้าง พัฒนาสื่อ และกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษามีกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น กระตุ้นให้เกิดความคิดเชิงวิเคราะห์ บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ เปิดกว้างทางความคิด แต่ยังคงอยู่ในกรอบของเนื้อหาที่สามารถวัดผลประเมินผลได้ครอบคลุม

การพัฒนาแอปพลิเคชันให้ตอบโจทย์ผู้ใช้ได้มากขึ้น จึงเป็นแพลตฟอร์มเข้ามามีส่วนช่วยที่สำคัญ เนื่องจากสามารถพัฒนาแอปพลิเคชันได้อยู่เสมอ และผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา แม้ไม่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยสามารถดาวน์โหลดแอปพลิเคชันไว้ในสมาร์ตโฟนของตนเอง และสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทั้งแบบออนไลน์ และแบบออฟไลน์

